Dodane

218

Ex Libris Nicolai

1776

POWINNOSCI
Y
WŁADZA
DEPARTAMENTOW
w RADZIE PRZY BOKU NASZYM NIEUSTAIĄCEY.
O R A Z
TŁUMACZENIE
OBOIĘTNOSCI PRAWA 1775.
USTAWY TEYZE RADY.

PRZYWODZĄC do exekucyi Artykuł ſzoſty Aktu ninieyſzey Konfederacyi Generalney oboyga Narodow, ktory ma za cel dobrą harmonią między rożnemi Magiſtraturami Rzeczypoſpolitey, y zupełne od niżſzych dla wyżſzey Magiſtratury uſzanowanie y poſłuſzeńſtwo, ſtanowiemy: iż Rada przy Boku Naſzym Nieuſtaiąca zoſtaiąc złożona z Oſob trzydzieſtu ſześciu, ſpoſobem w Prawie Roku 1775 opiſanym, Departamenta w Niey będą miały naſtępuiącą władzę.

I. Departament Intereſſow Cudzoziemſkich, zachowuiąc onego przy władzy, ktora mu ieſt wzwyż wſpomnionym Prawem nadana, będzie miał nad to moc negocyowania y traktowania z zagranicznemi Potencyami o Traktaty Handlowe, naypożytecznieyſze dla Kraiu, ktore MY KROL za zdaniem Rady Nieuſtaiącey in pleno między Seymem a Seymem zawierać moc mieć będziemy.

II. Departament Policyi nad to, co mu ieſt powierzono Prawem Roku 1775., będzie miał Inſpekcyą nad Kommiſſyami Boni Ordinis po Woiewodztwach, iakie oſobnym Prawem teraźnieyſzego Seymu uſtanowione będą, iako też moc examinowania Rachunkow wſzyſtkich Miaſt Krolewſkich podług Praw dawnych, y obracania dochodow, na rozrządzenie Policyi naypożytecznieyſze. Będzie mogł zawierać Kontrakty z Kompaniami do zamyſłow potrzebnych w materyi Policyi, za zdaniem Rady in pleno bez wyciągania nowych Podatkow. Sądy zaś Laſki Wielkiey Koronney złożone będą odtąd ze czterech Marſzałkow Oboyga Narodow, ktorzy na nich przytomni być, y podług Rangi ſwoiey prezydować maią. Aſſeſſorow zaś prezyduiący Marſzałek Miniſter dobierać ſobie będzie ſpoſobem w Prawie 1766. opiſanym.

III. Departament Woyſkowy w Radzie Nieuſtaiącey, będzie reprezentować odtąd Kommiſſyą Woyſkową tak, iak ieſt Prawem Roku 1764. opiſana, z obiaśnieniem w Artykułach naſtępuiących.

1. Departament ten wydawać będzie wſpolnie z WW. Hetmanami Wielkiemi Koronnemi lub Polnemi wſzyſtkie Ordynanſe potrzebne do ſłużby Woyſk Oboyga Narodow, to ieſt: co ſię tycze Cwiczenia, Muſtry y Karności Woyſk w ich kwaterach, ale żadna Kommenda nie będzie mogła być ruſzona z Garnizonow ſwoich, tylko za zdaniem Rady in pleno; ktore to Ordynanſe pierwſzego gatunku w przytomności, na Seſſyi Departamentu Woyſkowego, ktorego z WW. Hetmanow, przez Niego podpiſane będą. A w nieprzytomności Ich przez pierwſzego in ordine.

2. Płaca Woyſkom Oboyga Narodow czynić ſię będzie zupełnie przez Kommiſſye Skarbowe Oboyga Norodow porządkiem, ktory na teraźnieyſzym

Seymie przepiſany będzie. Departament Woyſkowy przyſyłać będzie na każdą Ratę Stan Woyſk Oboyga Narodow tymże Kommiſſyom, wraz z Extraktem Przyſięgi każdego z Kommendantow lub Plenipotentow rożnych Korpuſow w ſłużbie Rzeczypoſpolitey.

3. Co ſię tycze Sądów, Departament ten Woyſkowy rozſądzać tylko będzie ſprawy między Woyſkowemi w materyach wypływaiących z ſłużby. Sprawy zaś między Obywatelem, a Woyſkowym należeć odtąd będą do Sądow Ziemſkich, Grodzkich y Mieyſkich, podług kondycyi Oſob ſalvâ appellationê, do Sądow Ultimarum Inſtantiarum, podług Praw powſzechnych Kroleſtwa.

4. Zoſtanie przy nim moc wydawania potrzebnych Ordynanſów, do Woyſk oboyga Narodów, dla Exekucyi Dekretów wſzyſtkich Juryſdykcyi, podług Reguł przepiſanych dawnemi Prawami, a Departament nie będzie mógł nigdy odmówić podobnych Exekucyi.

5. Nakoniec Departament ten czynić będzie nam Królowi y Radzie przy Boku Naſzym Nieuſtaiącey in pleno Raporta, nie tylko te, które ſą Prawem 1775. przepiſane, ale też y te wſzyſtkie, y w tenczas, kiedy Rada wyciągać będzie. Ale co ſię tycze Dekretów w ſprawach między Woyſkowemi wypadłych w tym Departamencie, Rada Nieuſtaiąca nie będzie miała mocy ani ich odmieniać, ani ich uchylać.

6. Cztery Regimenta Gwardyi Koronney y Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego powrócą pod Zwierzchność Nas Króla, tak iak były w Roku 1764.

7. Do wſzyſtkich Szarzy woyſkowych oboyga Narodów utriuſquè Authoramenti bez Excepcyi aż do naymnieyſzego Officyera, ſubalterna, łącząc w to Urzędy Strażników y Oboźnych Polnych oboyga Narodów, My Król

mianować będziemy, Szeffowie Regimentów przysyłać nam będą za każdym wakansem Opis Starszeństwa y Rekommendacye swoie favore Officyerów, którzyby więcey zaslug lub zdolności mieli, z pomiędzy których My wybierać będziemy, a Departament Woyskowy każę publikować Woysku bez oppozycyi wszystkie Patenta nasze. Rotmistrze Chorągwi Polskich zostaną przy dawnym Prawie nominowania do szarży Officyerów y Towarzyszów, a Departament Woyskowy nie będzie mógł odmówić tym nominacyom, Forsztelacyi.

8. Znosiemy zupełnie przysięgę posłuszeństwa wykonaną W. Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu w Roku 1775. y rozkazuiemy, ażeby całe Woysko Rzeczypospolitey po rozwiązaniu nineyszey Konfederacyi Generalney oboyga Narodów wykonało przysięgę Rotą 1764. przepisaną.

9. Rewizye Woysk wszystkich czynić się będą w tenczas, iak się zdawać będzie Radzie Nieustaiącey in pleno, zawsze przez Osoby, które też Rada na ten koniec mianować będzie.

10. Nowy Regulament Woyska publikowany przez Wielmożnych Hetmanów Wielkich w Roku 1775. oddany będzie do roztrząśnienia Radzie Nieustaiącey in Pleno, z mocą odmienienia y poprawienia tego wszystkiego, coby być mogło osobliwie względem lokacyi Woysk oboyga Narodów nayużyteczníeyszego dla całego kraiu.

IV. Departament Sprawiedliwości nie mogąc się wdawać, podług Prawa teraźnieyszego Seymu, w żadną moc Sądową, będzie miał pro Objecto Artykuły następuiące.

1. Examinować będzie wszystkie memoryały y skargi Obywatelów, iako też odpowiedzi z iedney y z drugiey strony, które do Rady Nieustaiącey zanie-

fione będą dla rozfądzenia Ich przez Sądy Seymowe, y podawać ie będzie Radzie in pleno, która w tey mierze Rezolucye fwoie wydawać będzie podług Opifu Prawa teraźnieyfzego Seymu y Ordynacyi Sądów Seymowych.

2. Będzie miał baczność, aby Juryzdykcya Marfzałkowfka y Affeiforfkie miały zawfze fwoich podług Praw 1766. Affefforów, y aby Ciż Affefforowie powinności dopełnili.

V. Departament Skarbowy zoftaiąc przy władzy, która mu ieft Prawem 1775. nadana, zachowuiąc w całości obydwie Kommiffye Skarbowe przy Prawach y Powinnościach, które Im dawnemi y teraźnieyfzego Seymu Prawami przepifane fą, będzie mógł examinować, y podawać do approbaty Rady in Pleno Kontrakty z różnemi Kompaniami, które fię nadgłofzą ku pożytecznym zamyflom dla kraiu, a ofobliwie do wynalezienia wfzelkiego gatunku krufzców & Foffilium, a których Decyzye według Praw dawnieyfzych były zlecone Kommiffyom Skarbowym, obciążonym teraz tyle innemi czynnościami.

Uregulowawfzy tym fpofobem moc y Granice każdego Departamentu w Radzie Nieuftaiącey, fądziemy ieszcze rzeczą potrzebną, obiaśnić różne Artykuły Prawa 1775. tyczące fię teyże Rady, y które będąc zadyfputowane, wyciągaią wyroku ninieyfzego Seymu.

1. Marfzałek Rady będzie miał mieyfce wfzędzie przed wfzyftkiemi Urzędnikami oboyga Norodow.

2. Do Urzędow wakuiących przez śmierć lub Rezygnacyą wfzyftkich Senatorów Duchownych y Swieckich, iako też wfzyftkich Miniftrow oboyga Narodów, Rada Nieuftaiąca wybierać będzie z pomiędzy Konkurentów do tego wakanfu trzech Kandydatów, z których My Król iednego wybierzemy podług upodobania nafzego.

Gdyby iednak który z Przewielebnych Biskupów żądał sobie obrać za życia swego Koadiutora, My Król nie damy mu do tego pozwolenia, chyba za zdaniem Rady przy Boku Naszym Nieustaiącey, czyli per unanimitatem, czyli per pluralitatem do wyboru Osoby.

3. In Casu nieprzytomności Kanclerza, któryby zasiadał w Radzie Nieustaiącey, Pieczęć rzeczoney Rady oddana będzie Marszałkowi Stanu Rycerskiego do Expedycyi.

4. Konsyliarze Rady Nieustaiącey będąc obowiązani do sześciumiesięcznego mieszkania każdego Roku pod czas Funkcyi swoiey w Warszawie, y do znaydowania się regularnie na Sessyach Rady, oprócz przypadku choroby prawdziwey, gdyby tym powinnościom zadosyć nie czynili, będą pierwszy raz rekwirowani przez Marszałka Rady, drugi raz napomnieni przez Radę in pleno na Piśmie, a trzeci raz oddaleni od swey funkcyi, a inszy Konsyliarz obrany będzie natychmiast per vota secreta podług formy przepisaney ex Ordine, y Prowincyi, z którey był Konsyliarz oddalony.

5. Kiedy Minister Prezyduiący w swoim Departamencie na Sessyi znaydować się nie będzie: Primus ex ordine z Senatu, lub ex Equestri ordine Jego mieysce zastąpi.

6. Kondemnaty otrzymane y prezentowane wprzod nim Konsyliarz obrany Przysięgę wykona, przeszkadzać mu będą do funkcyi, ale gdy iuż będzie in exercitio oney, żadna Kondemnata exkludować go od Rady nie będzie mogła.

7. Gdyby podczas Seymu wyciągała potrzeba, ażeby ktory Konsyliarz Stanu Rycerskiego był obowiązany mowić dla usprawiedliwienia Rady Nieustaiącey, lub explikowania Jey Rezolucyi, prosić będzie tak iak Posłowie Marszałka Seymowego o głos.

8. W nieprzytomności Marſzałka Rady, Primus in ordine z Stanu Ryoerſkiego z Prowincyi, z ktorey ieſt Marſzałek, zaſtąpi mieyſce y funkcyą Jego wykonywać będzie.

9. Gdyby ktora Oſoba przytomna lub nieprzytomna wybrana za Konſyliarza na Seymie, nie chciała ſię podiąć tey funkcyi, powinna ſię determinować w czaſie ſześciu tygodni, po ktorym terminie Rada in pleno przyſtąpi do Elekcyi trzech Kandydatow ex eodem Ordine & Provincia, z ktorey był nieakceptuiący funkcyą, a MY KROL iednego ze trzech wybierzemy.

w WARSZAWIE
w Drukarni P. DUFOUR uprzyw. J. K. Mci Drukarza. 1776.

106

8. W nieprzytomności Marszałka Rady, Primus in ordine z Stanu Rycerskiego z Prowincyi, z ktorey iest Marszałek, zastąpi mieysce y funkcyą iego wykonywać będzie.

9. Gdyby ktora Osoba przytomna lub nieprzytomna wybrana za Konsyliarza na Seymie, nie chciała się podiąć tey funkcyi, powinna się determinować w czasie sześciu tygodni, po ktorym terminie Rada in pleno przystąpi do Elekcyi trzech Kandydatow ex eodem Ordine & Provincia, z ktorey był nieakceptuiący funkcyi, a MY KROL iednego ze trzech wybierzemy.

w WARSZAWIE
w Drukarni P. DUFOUR uprzyw. J. K. Mci Drukarza. 1776.

Mowa JW. JMci Pana Rzewuskiego Het. Pol. Koronnego
z 28 Aug. 1776 A° miana na Seymie Extraord. Warszaw.

Nayiaśnieyszy Krolu Panie Moy Miłościwy

Zawiazane y wolnośc z Seymu w niewolą, z niewoli na Buławę Polną koronną idąc, a idąc na Buławę za szczegulną łaską WKMci Pana mego Miłościwego niosę do Tronu WKMci, serce wdzięczne, Serce pełne wiary, wolności, y Krola swego. Nieumiem Nayiaśnieyszy Krolu mowić inaczey iak czuię ani czuię tylko iak Obywatel, tylko iak polak czuć powinien, y dla tego to stąd, tu razem wiarę wolności y Krola, bo w tem, i te razem złączone życie Rzeczy pospolitey, rozprzężone zgon y upadek Rzeczypospolitey przynoszą.

Niech kto chce, iak chce łudzi Tron słodkim wyobrażeniem iednowładnego Panowania y zagubienia tey wolności, od ktorey Tron Polski naywięcey bierze zaszczytu; Słowa Jego niemogą być tylko śmiertelnym iadem y szczęśliwość Krola y szczęśliwość Obywatelow truiącym.

Ja iedno mowię niemasz szczęścia dla Krolow Polskich tylko być z Narodem niemasz szczęścia dla Narodu Polskiego tylko być z Krolem, a tę prawdę ktorą w sercu noszę iak Polak, radbym iak człowiek przelał do serca wszystkich ich Poddanych — Kto inaczey WKMci mowi bogdayby przepadł — bogdayby Imie Jego od tąd Polaka niegodne, wiecznie niepamięcią zaszłe zostało. Powiem więcey Chcesz li WKMcie widzieć Naród sławnym! Chcesz li nad inszych krolow sam być większym Krolem, bierz się z narodem Sto tysięcy Serc ~~Obywatelskich~~ wolnych ciśnie się do WKMci, Xiąże mow Krolu a uznasz y niemasz iednowładnieyszego panowania iak to, ktore poddanych miłośc ku Krolom swoim Im daie. —

Jeżeli w tych nieszczęśliwych, ażay Boże nie ostatnich iuż pierwey Rzeczypospolitey czasach pełnić obowiązki Urzędu Hetmańskiego iest iedno co być za oddaną Buławę wdzięcznym Krolu! masz mnie wdzięcznym, Jeżeli ustawnie na czele woyska stoiąc być ustawicznie obrońcą Krola y Narodu iest iedno co być Hetmanem, Krolu! masz mnie Hetmanem, Jeżeliby zas iedno było być Hetmanem co odstąpić Praw starych dla Buławy! Panie wolność wziąć nazad Buławę, Zostanie przy mnie cnota, y będę w potrzebie za Rozkazem Obywatelow Hetmanił obywatelom bez Buławy tak iak dziś hetmanię w woysku przy Buławie.

Jest BOG y czuwa nad losem Polski przyidzie czas kiedy Krol y naród otworzywszy lepiey oczy nad własnym a wspolnym nieszczęściem poznaią iż Im z tobą być potrzeba, kiedy Obywatele patrzaiąc na Tron nieuyrzą w krolu tylko Oyca, a wzaiem, Krol nieuyrzy w Poddanych swoich tylko Synow koronnych, kiedy obrazić Tron będzie dla nieprzyiaciół Oyczyzny iedno co obrazić naród cały, a wzaiem pokrzywdzenie iednego z obywatelow Krol biorąc za swoie podniesie potężne swe ramie na obronę tego, ktory Pana y Krola swego życiem swoim zastąpić być gotow, w ten czas krew leiąc przy dostoieństwie WKMci y Oyczyzny, pokażę Swiatu iż za oddaną

mi

D

mi Batawę umieim bydź wdzięcznym a WKMosci iż niechciałeś mnie mieć tylko cnotliwie wdzięcznym,

Idę do Rzpltey Idę do Seymu, Tak się Panu Bogu podobało aby to co za Przodków naszych lekarstwem było Rzpltey w okropnych na nię ciosach konfederacye w wieku naszym w nieszczęścia konfederacye Rzplte pogrążyły.

Szło nam Nieszczęście po nieszczęściu konfederacya Seymowa po Konfederacyi Seymowey cios po ciosie a szła nieprzerwanym ciągiem przez lat kilkanaście, Zaczęła smutną scenę Konfederacya Seymu Konwokacyinego, Poszła za nią Radomska gorsza od pierwszey nastompiła konfederacya przeszła ostatnia, ktora ciosami swemi na Oyczyznę spuszczonemi tamte obie przewyszyła, Przyszło na koniec do dzisieyszey day Boże ostatniey a ktorey się Ja (wybaczcie Przeswiet Stany że powiem) rownie Jak y tamtych lękam y obawiam.

Była Przemoc na pierwszey, Zamek żołnierzem był opasany; była przemoc na drugiey wzięto Senatorow y Posła w niewolą, Była przemoc na trzeciey y Warszawa pod wartą zostawała, Jest przemoc y na czwartey ktora tamtych idąc torem tym ich jeszcze przewyższa Iż Posłow Legalnych, Posłów według Prawa obranych, bez Sądu bez Rugow, bez wywodu bez wysłuchania nawet z Tey Przeswiet Izby wyłączyła a od Prawodactwa y od wspolnego Seymowania odłączyła.

Y coż dobrego dla Oyczyzny Przeswiet Stany Zgromadzone z teraznieyszego Seymu spodziewać się mamy, kiedy tych tylko Posłami ktorych za Posłów mieć chciano, a nie tych ktorych Woiewodztwa y Prawo Posłami postanowiły. Kiedy wybranych nawet Posłów do Izby Poselskiey niewpuszczono, kiedy Marszałek Seymowy w Izbie Poselskiey y niebył za Marszałka Seymowego obrany, kiedy w tey Przeswiet Izbie zgromadzeni Remotis Arbitris mimo

zwyczaju Narodowego Seymuiemy,

Jeżeli na dniu pierwszym Seymowania była Imperycia coż będzie na drugim, coż będzie na ostatnim, Ach Przeswietne Zgromadzone Stany iakiegoż się konca tego Seymu spodziewać się mamy kiedy początki Jego są nam tak okropne

Chciał bym Ja Przeswiet Zgromadzone Stany mi liczec chciał bym się iakowoś dobra Publicznego na tym Seymie karmić nadzieią, Ale bieżą w oczy przykłady, y doświadczenia ktore nas uczą, iż iakim krokiem iest co ustanowiono takim krokiem zwykło się utrzymywać.

Niechże iuż więcey moim głosem ia trzye rany Rzpltey y moie radbym się mylił w lękaniach moich radbym za nadto troskliwego o dobro Oyczyzny, za nadto boiazliwego, za nadto podeyrzliwego był.

być Poczytanym byle mi wolność moia cała była byleby ten Seym Inszy miał koniec niż go nam początkowe dzieła Jego zapowiadaią;

Tego zaś zamilczeć niemogę iż oddalenie Posłów legalnych od Prawodawctwa y od Seymowania iest krzywdą zacnych mężów, Jest krzywdą Prawa, Jest krzywdą Prześwietnych Woiewództw, a zatym iest krzywdą narodu: tudzież iż to iest Załozony Fundament kraiowego między neypierwszemi Domami rozruchnienia, za którym co idzie każdy z nas żyiących wie bo każdy z nas żyiący na to Patrzał ——— Dopraszam się więc Prześwietnych Zgromadzonych Stanów aby oni oddaleni od Seymowania Mężowie którzy nam we wszystkim są rowni ani zacnością urodzenia, ani miłością Oyczyzny nikomu z nas tu zasiadaiących naprzod nie=dadzą, byli do Tey Prześwietney Izby y do wspoł Prawodawctwa przypuszczeni. Niech Prawo na nich wyrok kładzie, niech mieysca swe Posłowie opuszczaią ieżeli ich Prawo od tych mieysc oddali niech ie zasiadaią ieżeli Prawo zasiadać im dozwala, mowię zaś że Sancitum Konfederacyi iuż temu zagrodziła (ktorato Konfederacya niemoże Prawa stanowić na Seym bo sama pod Prawo Seymu podpada:) Jest iedno co Powiedzieć ———:

Gwałt tak chciał, Gwałt tak postanowił Gwałt tak utrzymał.

N.º 12

Kolossy choc naytrwartsze Czas niszczy
z Serc Kolossu w Potomkach= dalekich
nie obalą wieki-
Pamięci y wdzięczności dla naszego Krola
Ktorego Uszczęśliwiać Narod była wola,

1790.

Jan. Dedani. Kupiec. Wina. Wengerskiego. Dia 6. wrz

25.000 —